

OBSERWACJA

**Raport z obserwacji zgromadzeń
w dniu 24 lutego 2018 r. w Hajnówce**

Warszawa, 10 kwietnia 2018

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

I. PROJEKT OBSERWACJI ZGROMADZEŃ PUBLICZNYCH AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International jest globalnym ruchem ponad 7 milionów ludzi, którzy niesprawiedliwość na świecie traktują osobiście i podejmują działania na rzecz położenia kresu poważnym naruszeniom praw człowieka. Razem zmieniamy świat, by każdy mógł korzystać ze swoich praw. Jesteśmy niezależni od rządów, politycznych ideologii, religii i interesów ekonomicznych.

Celem pilotażowego projektu Amnesty International jest obserwacja zgromadzeń odbywających się w różnych miejscach w Polsce. Do udziału w projekcie zaproszono aktywistów i aktywistki gotowych do zaangażowania się w długoterminowy projekt, którzy przeszli przez praktyczne i teoretyczne szkolenie.

Stowarzyszenie przyjęło standardy obserwacji, które opierają się na zasadach zgodności z prawem, bezpieczeństwa, neutralności, bezstronności oraz bezpośredniości i ograniczonego zasięgu.

Celem projektu jest monitorowanie sposobu realizacji wolności zgromadzeń, w szczególności w kontekście ostatnich zmian w ustawie Prawo o zgromadzeniach, jak również sposobu zabezpieczania zgromadzeń przez Policję. Rezultatem projektu będzie opracowanie raportu identyfikującego wyzwania w wypełnianiu zobowiązań Polski w zakresie wolności pokojowych zgromadzeń, które zyskały na znaczeniu w kontekście nowelizacji ustawy Prawo o zgromadzeniach, która weszła w życie 2 kwietnia 2017 r. Natomiast niniejszy raport (kolejny raport cząstkowy w ramach prowadzonego projektu) przedstawia wyniki obserwacji zgromadzeń, które odbywały się 24 lutego 2018r. w Hajnówce.

II. CZAS I OBSZAR OBSERWACJI

Raport przedstawia wyniki obserwacji zgromadzeń, które odbywały się **24 lutego 2018 r. w Hajnówce na obszarze przy ul. Dziewiatowskiego 15, ul. Zina, ul. 3 Maja, ul. Stefana Batorego, ul. Księdza Antoniego Dziewiatowskiego, ul. Tamary Sołowieicz i przy Hajnowskim Domu Kultury.**

Obserwatorzy Amnesty International monitorowali przebieg zgromadzeń na w/w obszarze **w godz. 11:58 – 15.40**. Obserwatorzy byli oznakowani za pomocą identyfikatorów oraz żółtych, widocznych kamizelek z napisem „Obserwator” lub „Obserwatorka”. Zespół obserwatorów liczył 7 osób. Raport opiera się wyłącznie na raportach oraz zdjęciach obserwatorów uczestniczących w przedmiotowej obserwacji. Informacje o obecności obserwatorów Amnesty International podczas zgromadzeń na w/w obszarze zostały wysłane do Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce, Urzędu Miasta w Hajnówce oraz zidentyfikowanych organizatorów zgromadzeń.

III. OBSERWOWANE ZGROMADZENIA

Obserwacja Amnesty International w w/w czasie i miejscu dotyczyła następujących zgromadzeń:

1. Zgromadzenie stacjonarne zgłoszone na dzień 24.02.2018r., w godz. 12:00 - 13:00, przy pomniku ofiar wojen i represji na Skwerze Dymitra Wasilewskiego przy ul. Zina.
2. Zgromadzenie stacjonarne zgłoszone na dzień 24 lutego 2018r., w godz. 13:00 - 20:00, przy ul. Dziewiatowskiego 15 (parking przy Soborze).
3. Zgromadzenie ruchome zgłoszone na dzień 24.02.2018r. w godz. 14:00 - 15:00, przy ul. 3 Maja wraz z informacją o trasie przejścia marszu: ul. Stefana Batorego - ul. Księdza Antoniego Dziewiatowskiego - ul. Tamary Sołonieicz pod Hajnowski Dom Kultury.

IV. GŁÓWNE OBSERWACJE

Przebieg i charakterystyka zgromadzeń

1. Zgromadzenie stacjonarne przy pomniku ofiar wojen i represji na Skwerze Dymitra Wasilewskiego przy ul. Zina

Zgromadzenie miało na celu „uczczenie pamięci ofiar oddziału Romualda Rajsa „Burego” chwilą ciszy i modlitwą”. Liczba osób uczestniczących wynosiła około 100 na początku zgromadzenia (około godz. 12:00), i około 150 w punkcie kulminacyjnym zgromadzenia - około godz. 12:25. Na zgromadzeniu pojawili się licznie przedstawiciele mediów. Na początku zgromadzenia przewodnicząca poprosiła o niewznoszenie okrzyków oraz transparentów - uczestnicy i uczestniczki podporządkowali się. Przez pierwszych 10-15 minut zgromadzenia wygłaszano przemówienia, potem kolejne osoby podchodziły i składały znicze na pomniku. O godz. 12:30 osoby uczestniczące powoli zaczynały się rozchodzić. Część osób udała się w stronę cerkwi p/w Narodzenia Św. Jana Chrzciciela, gdzie zgodnie z zapowiedzią organizatorów zgromadzenia miało odbyć się nabożeństwo w intencji ofiar oddziału Romualda Rajsa „Burego”.

Obserwatorzy nie odnotowali obecności kontrademonstrantów.

Obserwatorzy nie zauważyli żadnych aktów przemocy czy agresji ze strony osób uczestniczących.

Zdjęcie: Uczestnicy zgromadzenia przed pomnikiem Ofiar Wojen i represji, godz. 11:59

Zdjęcie: Uczestnicy zgromadzenia przed pomnikiem Ofiar Wojen i represji, godz. 12:17

Zabezpieczenie zgromadzenia

Na skwerze przy pomniku Ofiar Wojen i Represji stało trzech funkcjonariuszy policji, kolejnych trzech stało w pobliżu pomniku żubra. Na rogu ul. Aleksego Zina, przy Poczcie Polskiej, stał furgon policyjny. Co jakiś czas policyjne samochody osobowe lub furgony przejeżdżały koło skweru lub okrężały go i odjeżdżały. Furgony policyjne patrolowały obszar wokół zgromadzenia a także cerkwi (znajdującej się poza obszarem oficjalnego zgromadzenia), do której udała się część uczestników zgromadzenia po jego rozwiązaniu.

2. Zgromadzenie przy ul. Dziewiatowskiego 15 (parking przy Soborze).

Zgromadzenie stacjonarne zorganizowane w proteście przeciwko marszowi środowisk narodowych. W zgromadzeniu uczestniczyło około 60 osób, ich liczba nie zmieniała się znacząco z upływem czasu. Uczestnicy trzymali transparenty z następującymi hasłami: „MOJĄ OJCZYZNĄ JEST CZŁOWIECZEŃSTWO”; „BURY NIE JEST BOHATEREM”; „TU SĄ GRANICE PRYZWOITOŚCI” oraz banery Obywateli RP, Akcji Antyfaszystowskiej, Pracowniczej Demokracji z hasłami: „Faszyści dokonali Holokaustu. Faszyści precz z naszych ulic”, „Faszyści precz z naszych ulic! Skasować ONR, MW, RN i NOP”, „Nigdy więcej Holokaustu, precz z naszych ulic”.

Zdjęcie: Ul. Dziewiatowskiego 15, osoby protestujące z banerami, godz. 13:27

Zdjęcie: Ul. Dziewiatowskiego 15, osoby protestujące z banerami, godz. 14:16

Rozpoczęcie zgromadzenia zaplanowano na godz. 13:00, o tej porze na miejscu zgromadzona była już znaczna część uczestniczących. Według policji miejscem zgłoszonym dla zgromadzenia był nie chodnik od ul. Dziewiatowskiego 15 (gdzie stały zgromadzone osoby), lecz parking w przesmyku obok soboru. Parking był odgradzony metalowymi barierkami, możliwe było przejście z boku (dość wąskie), natomiast same barierki ustawione były w prostokąt i tworzyły bufor.

Funkcjonariusze policji od początku zgromadzenia zwracali się do uczestników o przejście na wskazane w zgłoszeniu miejsce zgromadzenia. Jeden z funkcjonariuszy kilkakrotnie pertraktował z przewodniczącym zgromadzenia, który nie chciał wyrazić zgody na przesunięcie obszaru zgromadzenia na parking – za barierki ustawione kilka metrów od chodnika i od ulicy Dziewiatowskiego, po której miał przechodzić marsz środowisk narodowych. Funkcjonariusz policji wyjaśnił, że jeśli obszarem zgromadzenia pozostanie chodnik, zgromadzenie będzie blokowało drogę legalnemu zgromadzeniu (marszowi środowisk narodowych) i zostanie uznane za nielegalne jako zgromadzenie, które nie odbywa się w miejscu wskazanym w zgłoszeniu.

Zdjęcie: Tyły parkingu przy soborze - miejsce wskazane przez Policję jako miejsce

zgromadzenia. Barrierki odgradzające ulicę Dziewiatowskiego od parkingu, godz. 13:01

Policja kilkakrotnie prowadziła rozmowy z przewodniczącym zgromadzenia. Około godziny 13:15 przewodniczący zgromadzenia oznajmił zamiar rozwiązania zgromadzenia i zorganizowania zgromadzenia spontanicznego, na chodniku przy ul. Dziewiatowskiego. Przez pewien czas nie było jasne, na ile deklaracja o rozwiązaniu zgromadzenia i zawiązaniu zgromadzenia spontanicznego była uważana przez obie strony za wiążącą; o godz. 13:20 podczas jednego z komunikatów przez megafon funkcjonariusz policji ogłosił, że zgromadzenie ma charakter spontaniczny.

O godz. 13: 57 ustalono, że barrierki zostaną zdemonstrowane, by zgromadzenie mogło się przenieść z chodnika na wysokość ogrodzenia soboru. Oznaczało to, że uczestnicy będą stali w odległości kilku metrów od ul. Dziewiatowskiego, którą miał iść marsz środowisk narodowych. Barrierki zaczęto demontować ok. godziny 14.05, wykorzystano m.in. nożyce do przecinania łańcuchów.

Zdjęcie: Demontaż barierek, osoby z transparentem stoją na chodniku przy ul. Dziewiatowskiego 15, godz. 14:09

Po zdemonstrowaniu barierek Policja kilkakrotnie zwracała się do osób uczestniczących o zejście z chodnika i zgromadzenie się w przesmyku zgodnie z ustaleniami. W komunikatach powtarzanych przez megafon Policja apelowała o zastosowanie się do poleceń ze względów bezpieczeństwa zgromadzonych oraz informowała, że niezastosowanie się do zaleceń będzie uznane za wykroczenie.

Ostatecznie, około godz. 14:22 większość osób uczestniczących stanęła za barierkami z wyjątkiem około 10 osób, które zostały na chodniku pod ogrodzeniem soboru, przy ul. Dziewiatowskiego 15. Osoby te zostały otoczone przez funkcjonariuszy policji.

Policja kilkakrotnie wzywała osoby, które zostały na chodniku, by dołączyły do pozostałych osób. Osoby te odmówiły. Funkcjonariusze policji podjęli wobec nich kilkakrotną próbę wylegitymowania. Osoby te odmawiały, żądając podania podstawy prawnej, której funkcjonariusze nie potrafili wskazać. Po kilku minutach, policjanci jako podstawę prawną podali „Prawo o zgromadzeniach”. Jeden z policjantów

oświadczył, że ul. Dziewiatowskiego przechodzić będzie legalnie zgłoszone zgromadzenie i prosi demonstrujących o przesunięcie się tak, aby Policja mogła zapewnić im bezpieczeństwo.

O godzinie 14:34 Policja przez megafon ponownie prosiła o usunięcie się z chodnika jako przyczynę podając przejście legalnie zgłoszonego zgromadzenia. Na wezwanie policji: „Uwaga tu Policja”, osoby uczestniczące skandowały „Uwaga, uwaga, tu obywatele”.

Ostatecznie, krótko przed przejściem marszu środowisk narodowych (godz. 14:47), cztery osoby stojące na chodniku zostały wyniesione przez Policję. Około godziny 15:20, po przejściu marszu środowisk narodowych, kiedy Policja otoczyła część osób uczestniczących w zgromadzeniu, pojedyncze osoby skandowały „Kto nie skacze ten faszysta”; „Hańba”; „Mamy prawo protestować”.

O godz. 15:25, 6 pozostałych na chodniku osób usiadło na ziemi, a policjanci zaczęli wynosić je za ręce (w jednym przypadku za ręce i nogi) do furgonu. W tym czasie kolejni policjanci (około 12 po każdej ze stron) stali w dwóch rzędach tworząc korytarz - przejście spod ogrodzenia soboru do radiowozu.

Podczas wnoszenia jednego z manifestantów do policyjnego samochodu doszło do nieumyślnego użycia gazu przez jednego z policjantów. Miało to miejsce w samochodzie, w wyniku szamotaniny z manifestantami.

Zdjęcie: Ul. Dziewiatowskiego 15. Większość osób uczestniczących stoi w przesmyku na wysokości soboru, odgródzona kordonem od ulicy, którą ma przejść marsz środowisk narodowych. Po prawej stronie grupa osób, które odmawiają zejścia z chodnika, otoczona przez funkcjonariuszy, godz. 14:22

Zdjęcie: Negocjacje policji z demonstrującymi, godz. 15:12

Zdjęcie: Wynoszenie demonstrantów przez policję, godz. 15:27

Zabezpieczenie zgromadzenia

Przez większość czasu zgromadzenie zabezpieczało około 12 policjantów (głównie funkcjonariusze stojący w kordonie na chodniku przy ul. Dziewiatowskiego 15, odgradzającym osoby uczestniczące od jezdni, którą miał iść marsz środowisk narodowych). Podczas przejścia marszu środowisk narodowych i później, kiedy otoczono i wyniesiono część uczestników zgromadzenia, liczba policjantów pod soborem była większa (około 30).

Podczas wynoszenia osób po przejściu marszu środowisk narodowych funkcjonariusze uformowali dwa kordony, między którymi powstał korytarz prowadzący do furgonu.

Funkcjonariusze policji nosili zwykłe oraz bojowe umundurowanie, dysponowali standardowym wyposażeniem.

W ocenie obserwatorów funkcjonariusze policji podczas rozmów z osobami uczestniczącymi oraz interwencji zachowywali spokój, nie reagowali na zaczepki ani okrzyki osób uczestniczących (niektóre z nich można było uznać za agresywne). Funkcjonariusze policji prowadzili długotrwałe negocjacje z przewodniczącym zgromadzenia oraz wielokrotnie wzywali do stosowania się do komunikowanych poleceń.

3. Zgromadzenie ruchome pod nazwą III Hajnowski Marsz Pamięci Żołnierzy Wyklętych, z miejscem rozpoczęcia przy ul. 3 Maja i trasą przejścia marszu zgodnie ze zgłoszeniem: ul. Stefana Batorego - ul. Księdza Antoniego Dziewiatowskiego – ul. Tamary Sołoniewicz pod Hajnowski Dom Kultury.

W marszu wzięło udział około 200 osób, w tym kilkunastoosobowa grupa rekonstrukcyjna (mężczyźni w stylizowanych strojach). Uczestnicy zaczęli gromadzić się około godz. 13:40. Marsz uformował się na ul. 3 Maja o godz. 14:00 i wyruszył o godz. 14:15.

Ok. godz. 14:50 pochód doszedł do skweru przy Hajnowskim Domu Kultury (róg ul. ks. Antoniego Dziewiatowskiego i ul. Tamary Sołoniewicz). Po wejściu na skwer, uczestnicy marszu stanęli na schodach prowadzących do domu kultury. Rozpoczęły się przemówienia. Zgromadzenie zostało rozwiązane o godz. 15:00. Chwilę po rozwiązaniu wzniesiono kilkakrotnie okrzyk „narodowy radykalizm” po czym osoby uczestniczące zaczęły się rozchodzić. Część weszła do domu kultury na zaplanowaną projekcję filmu, część rozeszła się ulicą Tamary Sołoniewicz (przejście ul. Dziewiatowskiego było zamknięte przez kordon policji).

Zdjęcie: Osoby zgromadzone przy ul. 3 Maja, godz. 14:01

Przez cały czas trwania zgromadzenia intonowane były hasła i przyśpiewki powtarzane

następnie przez osoby uczestniczące w marszu: „Raz sierpem raz młotem czerwoną hołotę”; „Hajnówka narodowa”; „A na drzewach zamiast liści będą wisieć komuniści”; „Armio wyklęta, Hajnówka o Was pamięta”; „Część waszej pamięci żołnierze wyklęci”; „Śmierć wrogom ojczyzny”; „Idzie nowe pokolenie, niesie Polsce odrodzenie”; „To my Polacy”; „Narodowe Siły Zbrojne NSZ”; „Inka, Inka patrzy z nieba. Zachowała się jak trzeba”; „Jedna Polska chrześcijańska”; „Kłamstwa Michnika wyrzuć do śmietnika”; „Norymberga dla komuny”; „Młodzi, aktywni, radykalni”; „ONR walczy. ONR czuwa, ONR Polskę wykuwa”; „Bury nasz bohater”; „Niech żyje Major Łupaszko”; „Byłeś w ZOMO, byłeś w ORMO. Teraz jesteś za Platformą”.

Osoby uczestniczące trzymały flagi Polski (w tym flagi Polski z napisem „Klub więzionych, internowanych i represjonowanych Białystok” oraz z napisem „Hajnówka”), flagi ONR (w tym flagi lokalnych komórek ONR – Lublin, Podlasie), flagę z krzyżem celtyckim, flagę Narodowych Sił zbrojnych, flagę Patriotycznej Jagiellonii.

Część osób uczestniczących nosiła na rękach opaski ze znakiem Falangi.

Zdjęcie: Osoby uczestniczące w marszu, ul. 3 Maja, godz. 14:19

Zdjęcie: Osoby uczestniczące w marszu, ul. 3 Maja, godz. 14:42

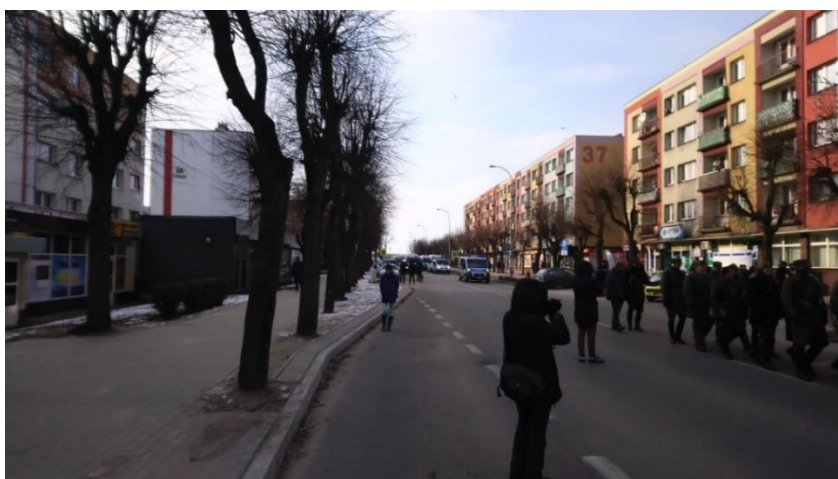
Zabezpieczenie zgromadzenia

Zgromadzenie ruchome na całej trasie było zabezpieczone przez 40 policjantów z elementami wyposażenia „szturmowego” (18 w odległości około 50 metrów przed czołem zgromadzenia i po 6 wzdłuż zgromadzenia z obu stron) oraz przez ok. 20 policjantów w umundurowaniu zwykłym. Policja na bieżąco, chwilę przed przejściem marszu, zamykała kolejne ulice dochodzące do ul. Stefana Batorego (Jagiełły, ks. Worobieja, Boczna, Lipowa).

W ulicach tych stało po 3-4 policjantów w umundurowaniu zwykłym. Obserwatorzy zauważyli również kilku policjantów w niebieskich mundurach (wyższych rangą) stojących w pobliżu zgromadzenia. Marsz zamykało 14 furgonów.

Zdjęcie: Zabezpieczenie czoła marszu, godz. 14:12

Zdjęcie: Zamknięcie marszu, ul. 3 Maja, godz. 14:42

Zdjęcie: Funkcjonariusze policji, ul. 3 Maja, godz. 14:21

V. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ocenie Amnesty International obserwowane zgromadzenia były pokojowe. Ze strony osób uczestniczących - poza kilkoma incydentami agresji słownej - nie zaobserwowano żadnych aktów przemocy.

Funkcjonariusze policji zachowywali spokój podczas interwencji i kontaktu z kontrademonstrantami. Zaobserwowano jeden przypadek użycia siły przez funkcjonariuszy wobec dwóch kontrademonstrantek stojących na trasie Hajnowskiego Marszu Pamięci Żołnierzy Wyklętych (opis powyżej). W ocenie obserwatorów Amnesty International natężenie siły użytej przez funkcjonariuszy było nieproporcjonalne do zagrożenia i niekonieczne.

Przy zaobserwowanym legitymowaniu (lub prób legitymowania) funkcjonariusze nie podawali podstawy prawnej i faktycznej podejmowanej czynności.

Poza kordonem funkcjonariuszy oddzielających kontrademonstrantów od Hajnowskiego Marszu Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz barierek odgradzających ulicę Dziewiatowskiego od parkingu przy soborze, nie odnotowano żadnych innych taktyk utrudniających osobom uczestniczącym przemieszczanie się.

Demonstranci i kontrademonstranci na obszarach styczności pozostawali wobec siebie w zasięgu wzroku i słuchu.

Obserwatorom Amnesty International w żaden sposób nie utrudniano prowadzenia obserwacji.

Stowarzyszenie Amnesty International
pl. Lelewela 8
01-624 Warszawa

Zdjęcia: prawa autorskie Amnesty International

Wszelkie uwagi i pytania należy kierować na adres: zgromadzenia@amnesty.org.pl